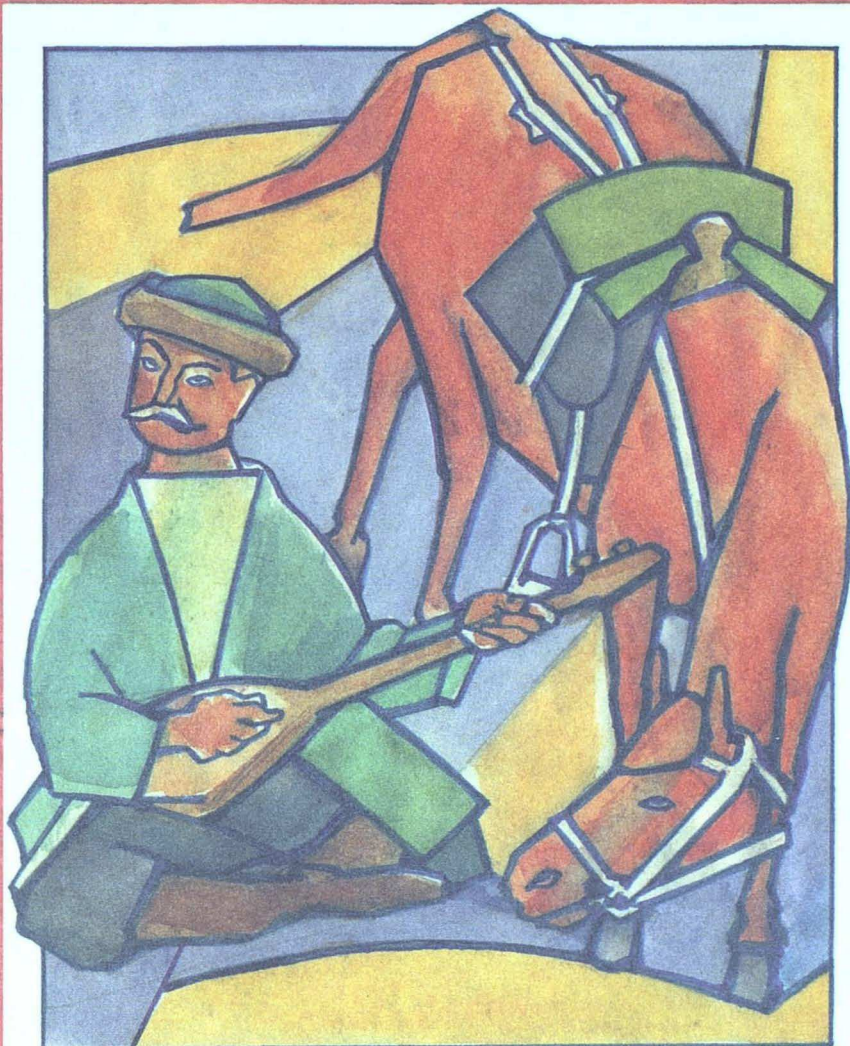

4 2005

10 73 1/2

Жеті ғасыр
жырлайды

Жеті ғасыр жырлайды

*XIV ғасырдан XX ғасырдың
бас кезіне дейінгі қазақ
ақын-жырауларының шығармалары*

Екінші том

Жазушы баспасы

ББК 84 қаз 7
Ж 56

*Қазақстан Республикасы Ақпарат министрлігінің
бағдарламасы бойынша шығарылып отыр*

Ж 56 Жеті ғасыр жырлайды: екі томдық.
Алматы: Жазушы, 2004. 2-том.— 528 бет.

Құрастырған
Есенбай Дүйсенбайұлы

Суретші
Табылды Мұқатов

ISBN 9965-701-63-6 (2-т.)
ISBN 9965-701-61-X

«Жеті ғасыр жырлайды» деп аталатын бұл кос томдықтың екінші кітабына қазақ жазба әдебиетінің негізін қалауда орасан зор еңбек еткен ағартушы, демократ Ыбырай Алтынсариннен бастап, XX ғасырдың алғашқы ширегінде өмір сүріп, сонына соны сүрлеу қалдырған дарынды қалам иесі Бернияз Құлеевке дейінгі қырықтан астам жазба әдебиет өкілдері мен ақын-жыраулардың тандаулы шығармалары енгізілді. Олардың арасында жазба әдебиетіміздің қалыптасуына ерекше ықпал еткен кітаби шайырлар да, үкілі домбырасына үн қосқан сал-серілер мен әнші-ақындар да бар.

Бұған дейін жарық көрген сан алуан басылымдарды, әсіресе «Бес ғасыр жырлайды» (1989 ж., құрастырғандар М. Байділдаев, М. Мағауин) атты антологияның екінші томын негізге алып және мұқият салыстыра отырып сараланған бұл кітаптағы бірқатар шығармаларға мәтіндік толықтырулар мен тиісті өзгертулер енгізілді. Абай, Шәкәрім секілді ұлы ақындарымыздың өлеңдері түгелдей өзге шығармаларымен ауыстырылған болса, А. Байтұрсынұлы, М. Дулатұлы, М. Жұмабайұлы, Ғ. Қараш, т.б. бірқатар ақындардың шығармалары жаңадан қосылып отыр.

Ж 4702250106-080
402(05)-04

құлақтандырылмаған — 2004

ББК 84 қаз 7

ISBN 9965-701-63-6 (2-т.)
ISBN 9965-701-61-X

© «Жазушы» баспасы, 2004
© Безендірген Т. Мұқатов, 2004

Ыбырай Алтынсарин

(1841–1889)

Бактыбай Жолбарысұлы

(1835–1916)

Серәлі Еруәліұлы

(1835–1876)

Жаяу Мұса Байжанұлы

(1838–1929)

Құлыншақ Кемелұлы

(1840–1911)

Құлтума Сармұратұлы

(1840–1915)

Марабай Құлжабайұлы

(1841–1898)

Қашаған Күржіманұлы

(1841–1929)

Базар жырау

(1842–1911)

Ақан сері

(1843–1913)

Абай (Ибраһим) Құнанбайұлы

(1845–1904)

Шәңгерей ақын

(1847–1920)

Мұсабек Байзақұлы

(1849–1932)

Ақтан Керейұлы

(1850–1912)

Шәді Жәңгірұлы

(1855–1933)

Әріп Тәңірберенов

(1856–1924)

Шәкәрім Құдайбердіұлы

(1858–1931)

Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы

(1858–1931)

Нұржан Наушабаев

(1859–1919)

Ақылбай Абайұлы Құнанбаев

(1861–1904)

Сары Батақұлы

(1863–1895)

Көкбай Жанатайұлы

(1863–1927)

Құлан Алдабергенұлы

(1863–1934)

Иманжүсіп Құтпанов

(1863–1931)

Балуан Шолақ

(1864–1919)

Ергөбек Құттыбайұлы

(1865–1917)

Әсет Найманбаев

(1867–1923)

Мақыш Қалтайұлы

(1869–1916)

Мағауия Абайұлы Құнанбаев

(1870–1904)

Кете Жүсіп

(1871–1927)

Мұхаметжан Серәлин

(1872–1929)

Ахмет Байтұрсынұлы

(1873–1937)

Ғұмар Қараш

(1875–1921)

Мәнсүр Бекежанов

(1875–1933)

Омар Шораяқұлы

(1878–1924)

Сара Тастанбекқызы

(1878–1916)

Мәди Бәпиұлы

(1880–1921)

Тұрмағамбет Ізтілеуұлы

(1882–1939)

Міржақып Дулатұлы

(1885–1935)

Әкімәлі Қаржауұлы

(1885–1932)

Әкірам Ғалымов

(1892–1913)

Мағжан Жұмабайұлы

(1893–1938)

Сұлтанмахмұт Торайғыров

(1893–1920)

Бернияз Күлеев

(1897–1923)

ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИН

(1841–1889)

Кел, балалар, оқылық!

Бір Құдайға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.

Істің болар қайыры
Бастасаңыз Аллалап.
Оқымаған жүреді
Қараңғыны қармалап.

Бір Құдайға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.

Оқысаңыз, балалар,
Шамнан шырақ жағылар,
Тілегенің алдыңнан
Іздемей-ақ табылар.

Бір Құдайға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.

Мал дәулеттің байлығы
Бір жұтасаң, жоқ болар.
Оқымыстың байлығы
Күннен-күнге көп болар,
Еш жұтамақ жоқ болар.

Бір Құдайға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.

Сиса көйлек үстінде
Тоқуменен табылған...
Сауысқанның тамағы
Шоқуменен табылған...
Өнер-білім бәрі де
Оқуменен табылған.

Бір Құдайға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.

Надандықтың белгісі –
Еш ақылға жарымас.
Жайылып жүрген айуандай
Ақ, қараны танымас.

Аяншыл ат арымас,
Білім деген қарымас...
Жөн білмеген наданға
Қыдыр ата дарымас.

Бір Құдайға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.

Оқу деген шыны-ды,
Тұрған сайын шыныққан...
Оқу білген адамдар
Май тамызған қылыштан...
Білмегенді білуге
Есті бала тырысқан,
Есер бала ұрысқан.

Бір Құдайға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.

Әлпештеген ата-ана
Қарғаятын күн болар.
Қартайғанда жабығып,
Мал таятын күн болар.

Ата-енен қартайса,
Тіреу болар бұл оқу.
Қартайғанда мал тайса,
Сүйеу болар бұл оқу.

Бір Құдайға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық...

Шырағым адам болғай деп,
Ата-енен жылайды.
Баладан қайыр болмаса,
Баланы неге сұрайды?!

Бір Құдайға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.

Өнер-білім бар жұрттар
Тастан сарай салғызды.
Айшылық алыс жерлерден,
Көзінді ашып-жұмғанша,
Жылдам хабар алғызды.
Аты жоқ құр арбаны
Мың шақырым жерлерге
Күн жарымда барғызды.

Адамды құстай ұшырды,
Мал істейтін жұмысты
От пен суға түсірді,

Отынсыз тамақ пісірді,
Сусыздан сусын ішірді.

Теңізде жүзді балықтай,
Дүниені кезді жалықпай.
Білгендерге осылар
Бәрі дағы анықтай,
Білмегенге танықтай.
Біз де бекер жатпалық
Осыларға таныспай.
Ат өнері білінбес
Бәйгеге түсіп жарыспай.
Желкілдеп шыққан көк шөптей
Жаңа өспірім достарым,
Қатарың кетті-ау алысқа-ай,
Ұмытылыңыз қалыспай.

Біз надан боп өсірдік
Иектегі сақалды.
«Өнер – жігіт көркі» деп
Ескермедік мақалды...
Біз болмасақ, сіз барсыз,
Үміт еткен достарым,
Сіздерге бердім батамды.

Жаз

Сәуірде көтерілер рахмет туы,
Көрінер көк жүзінде қаз бен қуы.
Көктен жаңбыр, таулардан сулар жүріп,
Жайылар жер жүзіне қардың суы...
Ұшпақтың бір сәулесі жерге түсіп,
Өсірер жерден шөпті нұрдың буы.

Жақындар Құдайымның көктен күні,
Тең болар жарлықпенен күн мен түні.
Аспаннан рақымменен күн төнгенде,
Қуанып қыбырлайды ыныс-жыны.
Ұйқыдан көзін ашқан жас балаша,
Жайқалып шыға келер жердің гүлі.

Шапақтан бұлты шығар мұнарланып,
Жаңбырлы күндер түсер тұманданып.
Адамзат нәр ауасын судай жұтар,
Шөл тартқан айуандарша құмарланып.
Жетпеген үлкендікке жас балалар
Жүгірер ойдан-қырға жұмарланып...

Сәуірде алуан-алуан жауар нөсер,
Нөсердің қуатымен жер шөбі өсер.
Көк орай дүние жүзі шалғын болып...
Жан, айуан, адамзат баурын төсер.
Жан-жәндік рақат тауып тұру үшін
Ұшпақтан хош иісті желдер есер.

Сәуірдің әрбір күні дертке дәрмен,
Құдайым дәрмен бол деп етер пәрмен.
Бір малы шаруаның екеу болып,
Қыстаудан ел шығады алуан-алуан.
Күлісіп, құшақтасып әзіл етер,
Әйелдер көш жөнелтіп кейін қалған...

Жүгірер киік, құлан тау мен қырда,
Қуанып, ықыласпен келген жылға.
Алыстан мұнарланған сағымдары
Шақырып тұрар күліп кел деп мұнда.
Көл бұзылып, көк шығып қойнын ашса,
Қаңқылдап қонар оған қаз бен тырна...

Адамзат сайран етер көңілі жай,
Секіріп ойын салар құлын мен тай.
Қой маңырап, сиыр мөңіреп шат болады,
Тасиды күркіресіп өзен мен сай.
Аяғын алшак басып түйе шығар,
Жаратқан мұнша таңсық Жаббар Құдай.

Кеш болса күн қонады таудан асып,
Шапақтан қызыл алтын нұрын шашып.
Аһ ұрып шүкірлікпен құшақтасар,
Рақатпен кеш уақытында неше асық...
Боз үйден таң алдында күйеу шықса,
Артынан қарар жары жүзін басып.

Құдайға шүкір етер жас пен кәрі,
Бердің деп жанға рақат мұндай дәрі.

Жан, айуан, адамзат, құрт-құмырсқа
Разылық бір Құдайға асар зары.
Қырда орман, жер жүзінде бәйшешектер
Шуылдап шүкір егер мұның бөрі.

Өзен

Таулардан өзен ағар сарқыраған,
Айнадай сәуле беріп жарқыраған.
Жел соқса, ыстық соқса бір қалыпта,
Аралап тау мен тасты арқыраған.

Көңілің суын ішсең ашылады,
Дененде бар дертінді қашырады.
Өксіген оттай жанып жануарлар
Өзеннен рақат тауып басылады.
Қынарда¹ тілсіз тұрған тоғайлар да
Шуылдап желмен бірге бас ұрады...

Он мың мал айдап өтсең лай қалмайды,
Тасыса су бармаған сай қалмайды.
Тасыған өзен судың қуатымен
Көк шығып, шөп бітпеген жай қалмайды.

Ел қыстап, күн көреді жаныбында,
Дәм болар алуан-алуан балығында...
Тас таста, алтын таста сынамаққа,
Сонда да аққан өзен қалыбында.

Құдіретін Құдайымның көресің бе?
Не нәжіс токтар өзен денесінде...
Арыстан демалуға суға кірсе,
Балықтар шымшып ойнар төбесінде...

¹ Қынарда — жағасында.

Балғожа бидің баласына жазған хаты

Үміт еткен көзімнің нұры, балам,
Жанына жәрдем берсін Құдай тағалам.
Атаң мұнда анаңмен есен-аман,
Сүйіп сәлем жазады бүгін саған.

Атаңды сағындым деп асығарсың,
Сабакка көңіл берсең, басыларсың.
Ата-анаң, өнер білсең, асырарсың,
Надан боп білмей қалсаң, аһ ұрарсың.

Шырағым, мұнда жүрсең, нетер едің?
Қолыңа құрық алып кетер едің.
Теңтіреп екі ауылдың арасында
Жүргенмен, не мұратқа жетер едің?!

Өсиет өлендер

Жаратты неше алуан жұрт бір Құдайым,
Тең етті бәрімізге күн мен айын.
Адамның адам біткен баласымыз,
Қайсың бөлек тудың деп айырайын.

Бәріміз бір адамның баласымыз,
Жігіттер, бір-біріңе қарасыңыз,
Өмір деген бес күндік кетер өтіп,
Атаң барған орынға барасыңыз.

Пайғамбар бұрынғы уақытта Дәуіт өткен,
Патша боп бұл дүниеге даңқы кеткен.
Отыз ұлым бар ғой деп көптік ойлап,
Құдайым отызын да әлек еткен...

Жылаған Дәуіт патша тоба қылып,
Өзінің пенде екенін сонда біліп,
Мұнан соң тақ Сүлеймен туды дейді,
Отыз ұлға бір өзін жора қылып.

Ескендір¹ патша болып дүниені алған,
Қалмаған бұл жалғанда ешбір арман.

¹ Ескендір – Александр Македонский.

Жалғыз-ақ өлмеске айла табамын деп,
Ізденіп мәңгі суын соған барған.

Мәңгіден су ішкенге өлім болмас,
Ескендір мұны сұрап білгені рас.
Су әпкел деп жіберді уәзірлерін,
Уәзірі қасындағы Қыдыр Ілияс.

Екеуі барды суға, судан ішті,
Бір кесе патша үшін және алысты.
Енді қайтып, жүрелік деп тұрғанда,
Бір адамға сол жерде көзі түсті.

Сұрасты: «Мұнда отырған неткен жансыз,
Қарасақ келбетіңе мұсылмансыз?»
Сонда ол кісі өз жайын баян етті:
– Мен дағы бір патша едім еш күмәнсіз.

Өлмеске мен де осындай талап еттім,
Бір күні осы суға келіп жеттім.
Әрбір іс уақытында қызық екен,
Ақыры өз басыма азап еттім.

Бір заман әлек болды, барша елім,
Қалмады қыдырмаған ешбір жерім.
Кемдіктің неше түрлі бәрін көріп,
Аһ енді өлім болса маған дедім.

Дүниені неше айналып, неше кездім,
Өз жаным мен денемнен өзім бездім.
Маған өлім бермеді Құдай тағала,
Енді тастап дүниені мұнда келдім.

Аһ деді, Қыдыр Ілияс қайтып келді,
Сонда да кеседегі суын берді.
Ішейін деп Ескендір ұмтылғанда,
Су Ескендір аузына бармады енді.

Тағында тақ Сүлеймен нағылмады,
Өмірін соңындағы шағындады.
Наушеруан¹ діні кәпір әділ өтті,
Дозаққа соның үшін жағылмады.

¹ Наушеруан – ескі замандағы Иран патшасы.

Бұзбаныз әділдікті бұл мал үшін,
Жиясыз оны дағы бір жан үшін.
Әзәзіл періштенің бастығы екен,
Не болды төкаппарлық қылғаны үшін?

Аюпты сегіз жылдай мың құрт жеді,
Болыпты бөлек-бөлек соның тәні...
Мал-жаннан, ру, туған бәрі безіп,
Далада жалғыз жатып «Алла» деді.

Малды алды, баланы алды, сабыр етті,
Дұшпандар мысқыл атып жәбір етті.
Разымын не берсең де Құдайым деп,
Бәрін де қабақ шытпай қабыл етті.

Қорлама кем адамды, болсаң дана,
Кәріпті Құдай сүйсе не еді шара?
Ер болған сиыр бағып Зеңгібаба,
Пір болды түйешіден Ойсылқара.

Ұмытпа бай болдым деп бір Құдайды,
Жер жұтқан қайырсыздан Қарынбайды.
Мекенін білемісіз қайда қалды,
Жомарттық қылған үшін Атымтайды?

Иманды ер Құдайынан ұялады.
Ұялып иесінен сый алады...
Ренжітпе пенде болсаң бейшараны,
Кәріп көңілі бір сынғақ пияла-ды...

Араз бол, кедей болсаң, ұрлықпенен,
Кете бар кессе басың шындықпенен.
Қорек тап бейнеттен де, Тәңірің жәрдем,
Телмірме бір адамға мұндықпенен.

Адамға бір өзіндей көзің сүзбе,
Бір әділ қазнасы кең патшанды ізде.
Қорексіз еш пендесін қалдырмайды,
Жаратқан бір Тәңіріңнен күдер үзбе.

Мақтанба бақыттымын деп бағыңызға,
Қартаймақ қиын сауда тағыңызда.

Иске аспай бақ-дәулеттің қалуы онай,
Басыңнан бағың тайған шағыңызда.

Мақтанба сұлумын деп ажарына,
Ажарсыз адамдарды ал назарыңа.
Зылиха, Жүсіппенен сұлу өткен,
Тұрмаған ажар ара ажалына.

Жүйрікте болмайды көрік сыналмаған...
Бақ тайса, ерге дәулет құралмаған...
Меңзеген асқар тауға есіл көңіл,
Дүниеде еш нәрседен тына алмаған.

Арық мал жан жолатпас бір жалданса,
Пенде ойлар кемімен деп бір малданса.
Қадамы өзіз ердің ұзамайды,
Жігітке бақыт шіркін сырт айналса.

Ағайын жат болады алыс болса,
Болады жат та жақын, таныс болса.
Достарың, дұшпан түгіл, табалайды,
Аяғың бір нәрседен шалыс болса.

Асылы залымдардың лайланды,
Дүниені, маған десең, шыр айналды.
Ит үрер жақсыға да, жаманға да,
Қылмағы бірақ залал Құдайдан-ды.

Әй, достарым

Әй, достарым, жігіттерім,
Болмасқа болушы болма!
Қолыңнан келсе қыл қайыр,
Кісіден алушы болма.
Жақсының жүзі жәндетті¹,
Бір көруің ғанибет-ті.
Жаманның ісі міндет-ті.
Зар берсе² алушы болма!

¹ *Жәндетті – ажарлы деген мағынада айтылған.*

² *Зар берсе – жалынса да деген мағынада.*

Жоғары қарап оқ атпа,
Өзіңнің түсер қасыңа.
Ақылсыз жанды досым деп,
Басынды қосып сыр айтпа.
Күндердің күні болғанда,
Ол жаман айғақ болар басыңа.
Бар күшінді сынаспай,
Балуандарменен күреспе.
Таң боларсың әлемге,
Сөз боларсың көлемге.
Ақылсыз достан ақылды дұшпан артық.
Дұшпаныңнан бір сақтан,
Сырты майда, іші қан.
Ел ішінде жар-жора,
Достарыңнан бір сақтанғанда, мың сақтан.

Әй, жігіттер

Әй, жігіттер, үлгі алмаңыз
Азған елдің ішінен.
Алыс-алыс қашыңыздар
Зияндасты кісіден.
Жаксыны көзден салмаңыздар,
Жаксыдан қапыл қалмаңыздар.
Өзі болған ерлердің
Аяғынан алмаңыздар.
Әр елге, әр жұртқа алтын сақа табылмас.
Бас ауырса бақсыларды
Алып келіп бақтырарсың.
Жазықсыз жануарды сойып,
Өкпеменен қактырарсың.
Жын-бәлекет қашады деп,
Тұмар алып тактырарсың.
Білмес надан еткен істен
Ешбір қайыр табылмас.
Алған жарын жаман болса,
Бір Тәңірге көп налырсың.
Жарым сондай болса екен деп,
Көрінгенге көз саларсың.
Әзелде маңдайына нені жазса соны аларсың.
Бәріңізге қасы қара, қызыл жүзді табылмас.

Қатының өлсе қарс ұрып қаларсың,
Аны-мұны қармалап,
Және біреуді аларсың.
Бір кеткен соң қамқор әке-шешен табылмас.

Азған елдің хандары,
Тақ үстінде отырғандары,
Жарлыдан алып байларға
Сыйлар берсе керек-ті.

Азған елдің қожасы
Қыдырып келер есікке.
Бұл үйде кім бар екен деп,
Көзін салар тесікке.
Балаларын бастырып,
Қатындарын састырып,
Төрге қарай ұмтылып,
Тамақ үшін қылғынып,
Дуа қылса керек-ті.

Азған елдің молдасы,
Үлкен болар сәлдесі.
Аса бауыр қылмаңыз,
Оның рас емес «олласы».
Көрмей-білмей біреуге
Куәлік берсе керек-ті.

Азған елдің биінің
Барар болсаң алдына,
Алым берсең тамағына,
Қарар ма ол сенің әліне?
Қорадағы малына
Төре берсе керек-ті.

Азған елдің байлары
Ұлық тұтар басын-ай.
Қайда дәулетті адам болса,
Берер соған асын-ай.
Көзін сүзіп бір кәріп,
Төгіп келсе жасын-ай,
Бермек түгіл, бейшараны
Масқара қылса керек-ті.

Береке кеткен елдерде
Күн кысқарса керек-ті.
Алатаудай атаға,
Ұл қышқырса керек-ті.

Бала, бала, бала деп,
Түнде шошып оянған,
Түн ұйқысын төрт бөліп,
Түнде бесік таянған,
Аялы қолда талпынтқан,
Қаймақты сүттей қалқытқан,
Суық болса жөргектеп,
Қорғасын оқтай балқытқан,

Айналасына ас қойып,
Айдынды көлдей шалқытқан,
Қолын қатты тигізбей,
Кірлі көйлек кигізбей,
Иісін жұпар аңқытқан,
Сондай сорлы анаға
Қыз қышқырса керек-ті.

Азған елдің адамына
Айтсаң тілінді алмағай,
Кетсе шарлап жия алмағай,
Бір Тәңірден ұялмағай:
«Бүгін тоба қылайын,
Ертең тоба қылайын,
Қашан тоба қылғанымша,
Үзіп-жұлып алайын», – деп,
Өлшеп берген өмірін
Зая қылса керек-ті...

БАҚТЫБАЙ ЖОЛБАРЫСҰЛЫ
(1835–1916)

Бақтыбайдың Тезек төреге айтқаны

Иа, Алла, тіл-жағыма бергей медет,
Қолдай гөр, Ескелді би, өзің демеп.
Ақ сүйек ханзаданың баласы едің,
Кембағал үй артына келді көдек.

Үш жүзге Абылайлап шыққан атың,
Ешкімге білінбеген жаман затың.
Кембағал алдыңызға келді көдек,
Алла жар, білесіз ғой жетім хақын.

Шешенде, тіл шеберде мін бола ма?
Нашардан шығатұғын үн бола ма?
Ақ сүйек хан иемнің тұқымы едің,
Бір аттар босағаннан күн бола ма?

Ассалаумағалейкум, қашаған хан!
«Сегіз жүз сексен екі» жасаған хан.
Рахымың көдегіңе түсер болса,
Аттайтын күн болар ма босағаннан?

Сонда Тезек ашуланып: «Бұл кім өзі шаңқай түсте үйімнің артынан келіп, ақырып тұрған? Мені албасты басып жатыр дей ме? Кім де болса бар, басын кесіп ал!»— деп, екі жеңдетін жібереді. Сонда Бақтыбай:

— Төрені жамандағаным жоқ, мақтадым, жазықсыз басымды неге алады? Басымды төре алмайды, Құдай алады,— дейді.

Ол екеуі: «Мынау тегін кісі емес екен, төренің алдына апарайық»,— деп Бақтыбайды қолынан жетектеп, үйге алып келеді. Сонда Тезек: «Құдаймен сөйлесіп отырған сен бе, әй, басын ал мынаның»,— дейді. Сонда Қожбанбет би: «Алла жар, арызынды айтшы»,— дейді. Бақтыбай: «Алла жар, Бақтыбайдың жасы құрдас болмағанмен, сөзі құрдас шығар, аз ғана сөйлет, кем болса басымды аларсыз, тең болса, сөзіңізді қайтып аларсыз, алдыңызға келген пақырыңыздың демін шығармай, бас салып басын алуыңыз лайықты бола ма екен?»,— дейді. Сонда Тезек: «Сөйле, сөзіңнің түрін көрейін»,— дейді.

Бақтыбайдың төреге бірінші бастап айтқан өлеңі:

О, алдияр, алдияр!
Ақ сұңқар құстың алдында
Қаңғырған қарға жарбияр.
Жалайырдағы заман жоқ,
Ақынмын деп далдияр,
Төр алдында шалжияр!

Сөйле дедің, хан Тезек!
Сөйледім, міне, тіл безеп.
Қаңғимын деп қу тілім,
Қу жанға келді бір кезек.
Бұйрық қатты, жан тәтті,
Қорқайын дедім түріннен.
Жоқ еді ғой ешкімнің
Ештемесі бүлінген.
Өлетін болдым тілімнен.
Өлетін халге келгенде
Бола ма тілім бүгілген.
Бер жағыңнан айтпаймын,
Айтайын, төрем, түбіңнен.

Ақ сүйек, бектің тұқымы ең,
Сүйегіңнің міні жоқ.
Абылайдың затының
Естимін, тегі, кемі жоқ.
Жалғыз патша болмаса,
Онан басқа теңі жоқ,
Мен сияқты пақырға
Келместен қысым еттің ғой,
Осы жеріңнің жөні жоқ.